

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF LIGHT INDUSTRY OF UKRAINE: PROSPECTS FOR IMPROVEMENT, USE OF THE EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Ващук Н.Ф., к.ю.н.,

старший науковий співробітник відділу розроблення та вдосконалення форми одягу науково-дослідної лабораторії спеціального транспорту та форменого одягу

Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України

У статті висвітлено питання адміністративно-правового регулювання галузі легкої промисловості. Автором розглянуто поняття «адміністративно-правове регулювання в галузі легкої промисловості». Виокремлено основні стримувальні фактори розвитку легкої промисловості. Розглянуто досвід функціонування легкої промисловості в Республіці Білорусь і доводиться необхідність урахування подібного досвіду в царині вдосконалення адміністративно-правового регулювання зазначеної галузі.

Перехід України до побудови правової держави, яку засновано на принципах демократії та економічної свободи, сприяв змінам і став поштовхом у всіх без винятку сферах державного й громадського життя, вороття до радянської моделі минулого українське суспільство не допустить, хоча минулий досвід можна переосмислити, осучаснити та зробити щось революційно нове, також можна запозичити найкраще в законодавстві зарубіжних країн.

Висвітлений досвід Республіки Білорусь дає можливість сформулювати пропозиції, прийнятні для подальшого ґрунтовного їх вивчення з метою розгляду можливостей їх запозичення у вітчизняний процес адміністративно-правового регулювання, який відбувається як у промисловому комплексі нашої держави, так й окремо в галузі легкої промисловості. Тому з досвіду Білорусії можна використати аспекти щодо розробки, впровадження та виконання Програми розвитку легкої промисловості України на п'ятирічний період.

Дієвим інструментом структурної перебудови та підвищення ефективності й конкурентоспроможності національного виробництва в галузі легкої промисловості може стати законодавча підтримка.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання в галузі легкої промисловості, об'єкт адміністративно-правового регулювання легкої промисловості, перспективи вдосконалення адміністративно-правового регулювання легкої промисловості, досвід Республіки Білорусь.

In the statistics, the nutrition of the administrative and legal regulation of the light industry is visible. The author discerned the concept of "administrative-legal regulation in the hallucination of light industry". The main streaming factor is directed towards the development of easy industry. A clear view of the function of easy industry in the Republic of Bilorus and the need to improve the administrative and legal regulation of the hallway in question is brought to the attention of the Tsarina.

The transition of Ukraine to the prompting of the legal state, as it was based on the principles of democracy and economic freedom, having taken the change and becoming a shipment in the spheres of state power and community life, I want to let the happy model of the last Ukrainian life be impossible. it is revolutionary new, it can also be found more beautifully in the legislation of foreign countries.

The message of the Republic of Bilorus gives the opportunity to formulate the propositions that are accepted for the given government-sponsored education from the view of the possibilities of the prospect in the process of administrative and regulatory processes. To that, from the notice of Bilorusia, it is possible, by the way, to take into account the development of the development, to manage and maintain the program for the development of the easy industry of Ukraine for the five-year period.

With the help of an instrument of structural improvement and promotion, the efficiency and competitiveness of the national software in the field of easy industry can be attributed to legislation.

Key words: administrative and legal regulation of light industry, about the administrative and legal regulation of easy industry, prospects for more sophisticated administrative and legal regulation of light industry, awareness.

Постановка проблеми. В умовах радикального реформування нормативно-правової бази перед Українською державою постала низка завдань, передусім оновлення законів, які регулюють адміністративно-правові відносини, при вирішенні яких необхідно спиратися як на світовий, так і на вітчизняний досвід. Дослідження нормативно-правової бази діяльності в галузі легкої промисловості в часи існування Української держави є актуальним для подолання проблем становлення національної економіки, побудови тривкої фінансової та податкової системи за сьогодення. Їх ефективне застосування може стати необхідною основою при виробленні засад сучасної господарчої політики. Реформування загальних засад адміністративно-правового регулювання галузі легкої промисловості в Україні на сучасному етапі глобальних змін світової економіки актуальності набуває питання визначення легкої промисловості як окремого об'єкта адміністративно-правового регулювання. Наприклад, виділення характерних рис, окреслення принципів, мети, функцій, завдань, кола суб'єктів, форм і методів адміністративно-правового регулювання в галузі, водночас урахування загальнодержавну значущість, а також обґрунтування

основних пріоритетів подальшого розвитку відповідної підгалузі економіки, удосконалення правових (адміністративно-правових) засад її державного регулювання.

Повільне поліпшення законодавчого поля в галузі легкої промисловості не сприяє розвитку легкої промисловості. Зауважимо, що за умови інтеграції легкої промисловості як профільної галузі вітчизняної економіки в міжнародну економіку, то вчасне законодавче стимулювання водночас може визначити пріоритетні зміни в економіці України. У свою чергу, це позитивно вплине в майбутньому на ситуацію, яка сьогодні склалася як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому. Також може вивести українську економіку в розряд стрімких економік високорозвинених країн завдяки розвитку саме законодавчої бази, зокрема законодавчих актів, які спрямують перспективному розвитку легкої промисловості й нададуть швидкості реформування.

Проблеми адміністративно-правового регулювання зазначеної галузі залишаються на сьогодні так і не вирішеними. Хаотичний розвиток галузі легкої промисловості й повільні зміни викликають гостру необхідність подальшого дослідження в цьому напрямі та вивчення передового досвіду Республіки Білорусь з метою вдосконалення

адміністративно-правового регулювання легкої промисловості.

Стан галузі в Україні безпосередньо впливає на стан промисловості, через це набуває актуальності необхідність визначення перспектив розвитку легкої промисловості в сучасних умовах. Проте розраховувати на успіх можливо лише за умови законодавчого й нормативно-правового забезпечення та впровадження адміністративно-правового регулювання зазначеної галузі. Тому доречним є вивчення досвіду Республіки Білорусь у цій царині.

Аналіз досліджень. Наукова література має низку робіт, присвячених проблематиці адміністративно-правового регулювання, таких визначних науковців, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, Б.В. Сабєцький, Т.О. Коломоєць, Л.І. Миськів, В.П. Плавич, М.В. Горшенев та ін. Потрібно зазначити, що напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання в галузі легкої промисловості України залишилися поза їхньою увагою.

На думку М.В. Горшенева, сферою правового регулювання є ті суспільні відносини (економічні, політичні, культурні, національні, релігійні та інші), які потребують правового впливу. Ці відносини становлять предмет правового регулювання, є вольовими, об'єктивно потребують впливу з боку держави та мають чітко визначений зміст [1].

У роботі Б.В. Сабєцького, правове регулювання – це закріплення в правових нормах певного рівня суспільних відносин, забезпечення їх стабільності через постійний контроль, відновлення правовими засобами їх порушень, приведення їх у відповідність до чинних норм права [2]. В.П. Плавич констатує: «Правове регулювання – це здійснюване державою за допомогою права й сукупністю правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона та розвиток» [3].

Метою статті є аналіз і розкриття перспектив розвитку й удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері легкої промисловості, також удосконалення розуміння поняття об'єкта адміністративно-правового регулювання у сфері легкої промисловості як системи конституційно-правових норм, що визначають теоретико-правові засади функціонування галузі, а також виокремлення поняття адміністративно-правового регулювання у сфері легкої промисловості, окреслення стримувальних факторів розвитку легкої промисловості та визначення основних напрямів удосконалення в досліджуваній царині.

Виклад основного матеріалу. Прагнення України стати повноправним і заможним членом Європейського співтовариства скерує її зусилля на гармонізацію та зміцнення законодавчого підґрунтя й послідовне перезавантаження діяльності органів державної влади з метою прискорення економічного, промислового розвитку та пришвидшення наближення до світових стандартів.

Зазначимо, що основною ланкою трансформаційних перетворень у розвинутих країнах є промисловість. Як сфера прояву й реалізації значної частки матеріальних та інтелектуальних потреб саме людини, вона є найвагомим економічним чинником сучасного суспільства. Так, зважаючи на засади адміністративного права, для дослідження об'єктом адміністративно-правового регулювання є суспільні відносини в галузі легкої промисловості.

Варто зауважити, що Конституційні положення, Адміністративний кодекс і Господарський кодекс України є тим науковим простором, частиною об'єктивної реальності, у межі якого проводилося дослідження об'єкта адміністративно-правового регулювання.

У більш вузькому розумінні адміністративно-правове регулювання в галузі легкої промисловості – це впорядковувальний цілеспрямований вплив держави на суспільні відносини в царині організації та функціонування легкої промисловості, межі й сутність якого зумовлені міжгалузевим характером і який полягає в організації ефективної діяльності легкої промисловості та контролю за її розвитком.

Сучасна система управління базується, з одного боку, на вдосконаленні й зміцненні зв'язків у процесі виконавчої та розпорядчої діяльності між органами виконавчої влади різних ланок, а з іншого – на децентралізації, розширенні самостійності підприємств та установ у вирішенні всіх питань. Центральні й місцеві органи влади не мають права здійснювати безпосереднє управління підвідомчими підприємствами, утручатися в їхню виробничу та господарську діяльність, оскільки їхнє основне призначення – регулювання й координація діяльності у відповідних галузях. Із цих позицій державні підприємства та установи, незважаючи на збереження своєї відомчої належності, зміцнили свої позиції як суб'єкти цивільно-правових відносин і ринку, їх уже не можна розглядати як організаційні ланки єдиної системи управління відповідною галуззю.

Певна річ, активна законодавча підтримка може стати дієвим інструментом структурної перебудови та підвищити ефективність і конкурентоспроможність національного виробництва в галузі легкої промисловості. Програми й законодавчі акти, що розробляються сьогодні в Україні, мають сприяти розвитку промислових комплексів країни, проте вони неповною мірою відповідають державній концепції розвитку промисловості.

Зауважимо, що останнім часом існує підвищений інтерес до України з боку світового співтовариства. Це зумовлено геополітичним і гео економічним положенням, тобто, з одного боку, історичні, економічні, культурні, національні традиції та зв'язки й розвиток інтеграційних і глобалізаційних процесів, з іншого боку, зумовлюють і відіграють вирішальну роль у визначенні місця нашої країни у світовому господарстві загалом і взаємозв'язках із граничними, регіональними економічно-промисловими угрупованнями зокрема.

Сьогодні завдання полягає в тому, щоб вдало визначити оптимальні вектори як зовнішньоекономічної та промислової стратегії, так й економічної та промислової інтеграції в європейський простір, не забуваючи про національні інтереси. Для сфери легкої промисловості територіально та історично ближчим і привабливішим є ринок Європейського Союзу, але політичні, економічні, технологічні й інші важелі стримують різного роду зв'язки з Україною на передінтеграційному рівні. Повільне поліпшення законодавчого поля в тому ж секторі легкої промисловості призводить до повільного розвитку легкої промисловості. Отже, якщо сфера легкої промисловості як профільна галузь вітчизняної економіки буде інтегрована в міжнародну економіку, то законодавче стимулювання водночас може визначити пріоритетні зміни в економіці України та позитивно вплинути в майбутньому на ситуацію, яка сьогодні склалася як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому, і вивести українську економіку в розряд «швидких» економік високорозвинених країн завдяки розвитку саме законодавчої бази, зокрема законодавчих актів, які спрямують розвиток сфери легкої промисловості й нададуть стримувальності реформування в цій царині. Це практично інноваційний шлях розвитку, який, цілком імовірно, вплине на зменшення традиційного виду сировини, на збільшення кількості підприємств, які працюватимуть зі «швидкісним циклом» за новітніми технологіями, що сприятиме скороченню управлінських операцій, часу на виробництво й обробку інформації та обсягу знань, проходження через економічний механізм.

Незважаючи на розвиток легкої промисловості й повільну динаміку змін, проблеми адміністративно-правового регулювання зазначеної галузі залишаються не вирішеними. Тому є необхідність подальшого дослідження в цьому напрямі з метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання галузі легкої промисловості.

Головними стримувальними факторами розвитку сфери легкої промисловості є криза в економіці та війна на Сході країни; слабка законодавча база, нормативна галузева база; відсутність відокремленого профільного органу виконавчої влади; відсутність взаємодії на муніци-

пальному рівні; висока собівартість виробництва товарів легкої промисловості; низький притік молодих кадрів на підприємства легкої промисловості; залежність вітчизняного виробництва від імпортованої сировини; низька купівельна спроможність населення; заповнення внутрішнього ринку країни дешевою продукцією китайського й турецького виробництва, а також завезення «секонд-хенду» з Європи; значна тінізація галузі; недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність тощо.

Розглянемо досвід функціонування легкої промисловості в Республіці Білорусь. На сучасному етапі білоруська легка промисловість проходить період модернізації: низка ключових підприємств вкладають кошти в заміну виробничого устаткування з перспективою випуску конкурентоспроможної продукції. Ведеться активний пошук інвесторів для переоснащення заводів, оновлення маркетингової політики, робота над іміджем продукції. Усі ці заходи запроваджуються в умовах жорсткої конкуренції білоруських товарів з імпортом Туреччини та Китаю [4].

Легка промисловість Білорусії сьогодні забезпечує населення країни високоякісними й досить модними товарами в широкому асортименті за доступними цінами. Вона об'єднує більше десяти галузей і десятки виробництв, які забезпечують населення споживчими товарами. До галузей легкої промисловості Білорусії належать бавовняна, лляна, вовняна, шовкова, трикотажна, швейна, килимова, шкіряно-взуттєва, первинна обробка льону, текстильна. «Четверта частина всього виробництва йде на експорт. У легкій промисловості функціонують близько 500 підприємств, які виробляють більше ніж 5 тисяч найменувань продукції» [5]. Варто зазначити, що реформування ринку призвело до збільшення та розукрупнення й появи нових малих і середніх підприємств легкої промисловості. «Легка промисловість Білорусії задовольняє потреби населення республіки на рівні раціональних норм споживання. На зовнішній ринок, за межі Білорусії, експортується більше ніж 35% продукції галузі» [6].

Водночас залишається достатньо проблем, вирішення яких потребує внесення змін у чинне національне законодавство республіки. Наприклад, шкіряно-взуттєва промисловість останніми роками містить гостру проблему забезпечення підприємств якісною сировиною. Низькі мита на вивезення шкіряної сировини з Білорусії спричинили високий рівень експорту якісної сировини, і це, у свою чергу, негативно впливає на якість продукції. Хоча легка промисловість Республіки Білорусь має високу експортоорієнтованість, керівництво країни ставить завдання зменшення залежності від імпортних поставок сировини й матеріалів за рахунок збільшення сировинної бази в республіці: шкіряних матеріалів для взуття, льоноволокна, створення нових видів хімічних волокон і ниток, барвників тощо. У зв'язку з цим намічено впровадити нові технології виробництва текстильних і трикотажних матеріалів на основі текстильної сировини, що створюється підприємствами хімічної промисловості республіки з поліпшеними гігієнічними властивостями. Оновлення технічної бази виробництва в легкій промисловості передбачається здійснювати на основі нових технологічних рішень за рахунок власних коштів підприємств. Першість у розвитку легкої промисловості віддається підприємствам, що за короткий термін покращують якість продукції по всьому технологічному ланцюжку до випуску кінцевої продукції. Так звані «точкі зростання»: РУПТП «Оршанський льонокомбінат», РУП «Кобринська прядильно-ткацька фабрика «Ручайка», ОАО «Полесьє», ОАО «Камволь», Гродненське РУП «Гронітекс», продукція яких орієнтована переважно на експорт [6].

Головною проблемою розвитку торгівлі з країнами Західної Європи залишається наявність квот на поставки білоруського текстилю, вони традиційно користуються попитом у країнах Європейського Союзу.

Особливо важливо звернути увагу на те, що в Білорусії вже у 2016 році почала діяти «Програма розвитку легкої промисловості на 2015–2020 годы с перспективой до 2030 года» (редакція від 24.05.2018), яку затверджено Радою концерну «Беллегпром» (Білоруський державний концерн з виробництва й реалізації товарів легкої промисловості) [6], спрямована передусім на підвищення ефективності виробництва, випуску сучасних конкурентоспроможних товарів, збільшення експортного складника, залучення в галузь внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Крім того, цією Програмою передбачено збільшення обсягу експорту «с учетом внутри- и внешне экономических факторов до 2030 года прогнозируются следующие индикативные параметры роста экспорта предприятий концерна «Беллегпром»: в 2015 г. относительно 2014 г. – 64%, у 2020 г. планируется 107,4%» [6].

Білоруський державний концерн з виробництва й реалізації товарів легкої промисловості (концерн «Беллегпром») утворений у 1992 році на базі Міністерства легкої промисловості Білоруської РСР, підпорядковується Раді Міністрів Республіки Білорусь.

Нині в легкій промисловості Білорусії працюють 2250 підприємств. 86% підприємств переважно знаходяться в приватній власності. Великі підприємства входять у концерн «Беллегпром», який об'єднує 114 підприємств, які виробляють 80% усієї продукції легкої промисловості.

Так, наприклад, за програмою розвитку промисловості легкої промисловості 2016–2020 рр. «інвестиційний проект на цей час реалізується на підприємстві ОАО «Камволь»: «Создание нового производства по выпуску конкурентоспособных тканей бизнес и эконом классов в рамках Указа Президента Республики Беларусь от 11.11.2013 № 510 (в редакции Указа Президента Республики Беларусь от 17.12.2015 № 494)» [6; 8].

Заплановано в рамках вищезазначеної програми до 2020 року поетапну організацію лляної галузі після технічного переоснащення «РУПТП «Оршанський льонокомбінат», проводимого в рамках Указа Президента Республики Беларусь от 21.07.2015 № 335, с учетом результатов реализации Плана мероприятий по научному обеспечению развития льняной отрасли на 2016 – 2020 годы» [6; 9].

Проте держава дбає про взуттєво-шкіряну галузь: «Модернизация производства ОАО «Минское производственное кожевенное объединение» Минский район на 2013-2020 годы» за счет кредитных ресурсов согласно распоряжению Президента Республики Беларусь от 04.04.2013 № 68рп» [6; 10].

Для забезпечення потреб взуттєвих організацій у рамках Указу Президента Республики Білорусь «О мерах по развитию кожевенно-мехового производства и производства обуви» от 14.10.2013 № 467 [6; 11] і Указу Президента Республики Білорусь «О внесении изменений и дополнений в Указ Президента Республики Беларусь» от 3.12.2015 № 533 [6; 12] створення потужностей з переробки 300 тис. шкір овчини на УП «Вітебський хутряний комбінат» повністю задовольнить потребу вітчизняних взуттєвих організацій у хутряній підкладці. Зазначена програма широко охопила білоруські підприємства легкої промисловості осучаснення техніки за рахунок кредитування та власних коштів «близько семи десяти підприємств (текстильної, трикотажної, швейної та шкіряно-взуттєвої галузей)» [6].

Причини, які вплинули на зниження виробництва більшості видів продукції: слабка законодавча база; неефективна політика збуту, низький рівень конкурентоздатності продукції як за якістю, так і за ціною; технічна відсталість виробництва.

Отже, нині потрібні величезні капітальні вкладення для модернізації та реконструкції підприємств сфери легкої промисловості Білорусії, адже вироблена продукція має високу собівартість. На підприємствах галузі утримується

значна кількість надлишкової робочої сили. Дуже низьким залишається використання виробничих потужностей. Підприємства несуть великі витрати на утримання соціальної сфери. Сировинне забезпечення після розпаду Радянського Союзу галузі треба перевести на ринкову основу.

Оскільки розвиток сучасної сфери легкої промисловості не може існувати та розвиватися в умовах глобальної інформатизації, окремо варто звернути увагу на основу розвитку білоруського законодавства у сфері Інтернету, а саме прийнятий у вересні 1995 р. Закон Республіки Білорусь «Про інформатизацію». Сфера дії цього Закону поширюється на правовідносини, що виникають у процесі формування й використання документованої інформації; створення інформаційних технологій, автоматизованих чи автоматичних інформаційних систем і мереж. Закон визначає такі поняття, як дані, документована інформація, інформаційний ресурс, інформаційна мережа, інформаційна продукція, інформаційні послуги [13].

Пришвидчення в суспільстві темпів користування інтернет-послуг дає позитивні зрушення. У січні 2000 року Парламент Республіки Білорусь прийняв Закон «Про електронний документ і цифровий підпис», який є основним правовим актом, що безпосередньо регулює суспільні відносини у сфері Інтернет. [14].

Цивільний кодекс Республіки Білорусь 1998 року має низку статей, що визначають порядок укладення електронних угод, у тому числі й між суб'єктами сфери легкої промисловості. Так, зокрема, стаття 161 дає визначення письмової форми угоди й надає право сторонам при здійсненні угод використовувати засоби електронно-цифрового підпису в порядку, передбаченому законодавством або угодою сторін. Стаття 404 встановлює, що договір у письмовій формі може бути укладений шляхом складання одного документа, підписаного сторонами, а також шляхом обміну документами за допомогою поштового, телеграфного, телетайпного, електронного чи іншого зв'язку [15], ст. 235 «Підстави припинення права власності» передбачає націоналізацію [16], у ст. 2 вказується, що спрямування й координація економічної діяльності забезпечуються державою з метою досягнення соціальних цілей: «направление и координация государственной и частной экономической деятельности обеспечиваются государством в социальных целях (принцип социальной направленности регулирования экономической деятельности)» [17]. Серед підстав припинення права власності ст. 245 глави 15 Цивільного кодексу Республіки Білорусь визначено націоналізацію «в державну влас-

ність шляхом її націоналізації», на відміну від Цивільного кодексу України, розділом V «Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання» якого націоналізацію непередбачено [18].

За Конституцією, ст. 13, розділом 1 і Цивільним кодексом Республіки Білорусь передбачено лише «дві форми власності: приватну й державну».

Суб'єктами державної власності можуть бути Білорусь та адміністративно-територіальні одиниці. У такий спосіб, на відміну від Російської Федерації, відсутня муніципальна власність. Порядок використання електронних документів у банківській сфері врегульований різними постановами Національного банку Республіки Білорусь і Банківським кодексом Республіки Білорусь, де в ст. 239 зрівнюються письмова й електронна форма платіжних інструкцій [19]. Білоруське процесуальне законодавство прирівнює «документи, отримані за допомогою електронної, обчислювальної та іншої техніки або одержані за допомогою факсимільного, електронного чи іншого зв'язку, до інших письмових доказів за умови їх належного оформлення й можливості перевірити їх вірогідність (ст. 192 Цивільний процесуальний кодекс [20] і ст. 68 Господарський процесуальний кодекс Республіки Білорусь)» [21]. Актуалізує розробку та прийняття такої програми той факт, що нині такі роботи не проводяться, разом із тим Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки, схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 28.08.2003 № 1174, утратила свою актуальність вісім років тому [22].

Отже, можна відзначити, що законодавство Білорусії станом на сьогодні дає змогу якісно врегулювати в тому числі правові відносини, які відбуваються у сфері легкої промисловості щодо укладення електронних угод за участі суб'єктів сфери легкої промисловості, що особливо важливо в умовах глобальної інформатизації всіх сфер суспільного буття.

Висновки. Отже, варто зазначити, що з адміністративно-правового регулювання у сфері легкої промисловості Республіки Білорусь, на нашу думку, доцільно запозичити досвід, який безпосередньо стосується розробки, запровадження та виконання Програми розвитку легкої промисловості й інформатизації. Упровадження в поле практичного функціонування складників вітчизняної сфери легкої промисловості на п'ятирічний період такого нормативно-правового акта, на нашу думку, передусім дало б змогу здійснювати низку синхронізованих, системних, покрокових дій, спрямованих на розвиток потужностей підприємств легкої промисловості України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горшенев В.М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе. Москва : Юрид. лит., 1972. 258 с.
2. Сабецький Б.В. Становлення і розвиток правового регулювання трудових відносин в США : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 20 с.
3. Плавич В.П. Правове регулювання ринкових економічних відносин. *Правова держава*. Київ, 2002. № 4. С. 175–184.
4. Рисин І.Е., Ежиков А.С. Зарубежный опыт регулирования иностранных инвестиций. *Проблемы региональной экономики*. 2006. № 12. С. 17–25.
5. Климко Г.Н. Основы экономической теории. Политэкономический аспект : учебник для студ. экон. спецвузов / отв. ред. Г.Н. Климко. 3-е изд., перераб. и доп. Київ : Знання, 2001. 646 с.
6. Програма розвитку легкої промисловості на 2015–2020 роки з перспективою до 2030 року» (редакція от 24.05.2018) Беллегпро (Білоруський Господарський концерн по виробництву і реалізації товарів легкої промисловості) от 26 февраля 2016 года № 1. URL: <http://www.bellegprom.by/tenders/ca8c4d55dbfc2d39.html> World, [http://bellegprom.m.by/upload/news_files/programma_16-20.docx](http://bellegprom.by/upload/news_files/programma_16-20.docx) (дата звернення: 27.03.2021).
7. Малий бізнес: зарубіжний досвід. URL: <http://www.remzavod.biz/e9.html>. (дата звернення: 20.11.2016).
8. О внесении изменений и дополнений в Указ Президента Республики Беларусь : Указ Президент РБ от 17.12.2015 № 494 (Создание нового производства по выпуску конкурентоспособных тканей бизнес и эконом классов в рамках Указа Президента Республики Беларусь от 11.11.2013 № 510). URL: https://kodeksy-by.com/norm_akt/source-Президент РБ/type-Указ/494-17.12.2015.htm (дата звернення: 20.11.2016).
9. О внесении изменений и дополнений в Указ Президента Республики Беларусь : Указ Президент РБ от 21.07.2015 № 335. URL: <https://kodeksy-by.com/normakt/source-Президент РБ/type-Указ/335-21.07.2015.htm> (дата звернення 20.11.2016).
10. О некоторых вопросах открытого акционерного общества «Минское производственное объединение» Минский район» : Распоряжение Президента Республики Беларусь от 04.04.2013 № 68рп. URL: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/findTags/171 (дата звернення: 20.11.2016).
11. О мерах по развитию кожевенно-мехового производства и производства обуви : Указ Президента Республики Беларусь от 14.10.2013 № 467. URL: <http://pravо.newsby.org/belarus/ukaz0/uk033.htm> (дата звернення 20.11.2016).

12. О внесении изменений и дополнений : Указ Президента Республики Беларусь Указ Президента Республики Беларусь от 3.12.2015 № 533. URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P31100358> (дата звернення 20.11.2016).
13. Про информатизацию : Закон Республики Беларусь от 6 сентября 1995 № 3850-XII. URL: aws.newsby.org/documents/laws/law1131.htm (дата звернення: 20.11.2016).
14. Про электронный документ и цифровую подпись : Закон Республики Беларусь от 28.12.2009 № 113-3. URL: <http://e-gov.by/zakony-ob-elektronnom-dokumentooborote/ob-elektronnom-dokumente-i-elektronnoj-cifrovoj-podpisi> (дата звернення 20.11.2016).
15. Цивільне та сучасне з ним галузі права. URL: zen.in.ua/b/bilorus/civilne-ta-sumizhni-z-nim-galuzi-prava (дата звернення: 20.11.2016).
16. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) : Закон РФ от 30.11.1994 № 51-ФЗ (ред. от 23.05.2018) (с изм. и доп., вступ. в силу с 03.06.2018). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/3a585d0351c74adc4c9878b6019d704cdd9d3699 (дата звернення: 20.11.2016).
17. Гражданский кодекс Республики Беларусь от 7 декабря 1998 г. № 218-3. Принят Палатой представителей 28 октября 1998 года. URL: [гражданский-кодекс.bel](http://pravo.by/graždanskiy-koдекс.bel) (дата звернення: 20.11.2016).
18. Цивільний кодекс України : коментар. 2-е видання, зі змінами, станом на 15 січня 2004 р. Харків : Одиссей, 2004. 356 с.
19. Банковский кодекс Республики Беларусь 25 октября 2000 г. № 441-3. URL: <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnyye-dokumenty/kodeksy-respubliki-belarus> (дата звернення : 20.11.2016).
20. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь от 11 января 1999 г. № 238-3. URL: <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnyye-dokumenty/kodeksy-respubliki-belarus> (дата звернення: 20.11.2016).
21. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь от 15 декабря 1998 г. № 219-3. URL: <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnyye-dokumenty/kodeksy-respubliki-belarus> (дата звернення: 20.11.2016).
22. Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки, схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 № 1174. *Офіційний вісник України*. 15.08.2003. № 31. С. 78. Ст. 1628.